

# *Hjerl Hede*

## *Frilandsmuseets 100 års jubilæum*



*Prins Joachim med sine to ældste sønner, prins Nikolai på 10 år og prins Felix på 8 år, gæstede Hjerl Hede i Vestjylland, ved Vinderup, i anledningen af frilandsmuseets 100 års jubilæum.*

*Tekst og fotos af Per Brunsgård, Tim.*

Hjerl Hede er et af Danmarks smukkeste naturområder, hvor vidtstrakte heder og næsten uvejsomt egekrat omkranser Danmarks største hedesø – Flyndersø. Midt i dette unikke vestjyske hedelandskab er Hjerl Hedes Frilandsmuseum placeret. Hjerl Hedes Frilandsmuseum er et statsanerkendt, kulturhistorisk specialmuseum, organiseret som selvejende institution.

I 1930 flyttede Hans Peter Hjerl Hansen (1870-1946) Danmarks ældste bondegård, Vinkelgården, til Hjerl Hede, som han havde købt 20 år tidligere og lagde dermed grunden til landets mest levende museum. I 1931 blev det 1.200 hektar store område overdraget til Hjerl-Fonden, der i 1934 lod området frede. H. P. Hjerl Hansen havde skabt sin formue som direktør for to af Danmarks største smørhandelsfirmaer, Esmann og Det Sibiriske Kompagni. I 1930'erne grundlagde han også Plumrose, der eksporterede konserves til det meste af verden.

Tre kongelige gæster stjal billedet på Hjerl Hede, fredag den 13. august 2010. Prins Joachims besøg, som protektor for Hjerl Hedes Frilandsmuseum, blev på alle måder en vellykket start på festligholdelsen af hedens 100 års jubilæum.

Formanden for Hjerl Hedes Frilandsmuseum, Holger Hedegaard, tog imod Joachim, Nikolai og Felix ved ankomsten. I Velkomstcenteret bød formanden prins Joachim og hans to sønner velkommen. Holstebro Kommunes borgmester, H.C. Østerby og Bent Hjerl Erhardt, Hjerl-Fonden, talte for forsamlingen, der alle var indbudt til et arrangement i centeret, inden man drog ud på heden. Joachim afslørede en buste af museets stifter og frue, direktør H.P. Hjerl Hansen.

Prinsen fik under besøget lejlighed til at møde en gruppe vestjyske fødevarereproducenter, der var karakteristiske for området, og som dyrker og fremstiller deres produkter med baggrund i naturen i landsdelen og de planter og dyr, der trives på de magre jorder, samt kyst- og fjordområderne.



*Formand Holger Hedegaard bød i Velkomstcenteret de tre prinser velkommen til Hjerl Hede, fredag den 13. august 2010.*



*Museumskirken er opført som en rekonstruktion af den romanske kirketype, der blev bygget her i landet i 1100-tallet.*



*Mejeriet fra Mandø, der er Danmarks mindste, er bygget i 1897. Det er fuldt monteret med maskiner, således at der kan fremstilles almindelige mejeriprodukter. Dampkedlen er en kornisk kedel fra 1898, der stammer fra Sulsted Mejeri.*



*Direktøren for Vestjysk Fødevarer Udvikling præsenterede en gruppe vestjyske fødevarerproducenter for prins Joachim, der var karakteristiske for området i Vestjylland.*



*De tre prinser fik en tur rundt på heden i den 110 år gamle Brems bil, veteranbil, opkaldt efter fabrikant Brems, der år 1900 kørte sin første tur i sin fantastiske maskine.*

Museet består af Den Gamle Landsby, Jysk Skovmuseum og Mosebrugsmuseum. Bygningsamlingen på Hjerl Hedes Frilandsmuseums omfatter mere end 50 forskellige bygninger, der dels belyser byggeskik og boligindretning på landet, dels en række af de elementer, der er karakteristiske for det ældre, danske landsbymiljø herunder landhåndværk.

Midt i Den Gamle Landsby ligger gadekæret, der omkranses af gårde i forskellige størrelser, samt af karakteristiske elementer fra det gamle landsbymiljø såsom smedje, kro, skole, landhandel, præstegård, kirke og mølle. Blandt bygningerne findes bl.a. Vinkelgården, der er Danmarks ældste bondegård. Alle gårde og huse i landsbyen er fuldt indrettede med møbler, husgeråd og tekstiler fra det gamle landbo-samfund. For at vise et så varierende og levende billede af et gammel dansk landsbymiljø, er der anlagt gamle tidstypiske haver ved de enkelte bygninger, ligesom bygningernes umiddelbare omgivelser er genskabt med møddinger, hønsehuse og brønde. Herudover har museet en stor bestand af gamle husdyr-racer såsom gråbroget kvæg, danske landfår, danske landgæs, geder og heste, der indgår som et naturligt oprindeligt element i landsbymiljøet.



*Dampsavværkets lokomobil, fra 1911, har været anvendt som trækraft for både tærskværk, tørvepresser og savværk.*



*Prins Joachim og de to sønner, Nikolai og Felix oplevede dampsavværket i færd med at save stammer op fra blokvognen.*



*De tre kongelige gæster tog en tur med toget, på den smalsporede jernbane, ud til udsigtspunktet ved Flyndersø på Hjerl Hede.*



*Hjerl Hedes damplokomotiv er bygget i München, Tyskland i 1929 hos Krauss & Comp. Damplokomotivet har byggenummer 8477*

Skovmuseet og mosebrugsmuseet belyser menneskets udnyttelse af disse to landskabstyper. I Skovmuseet følges træets vej fra frøets spiring i planteskolen til forarbejdning af det færdigvoksede tømmer i savværket. Mosebrugsmuseet viser, hvorledes tørvemassen for to menneskealdre siden blev forvandlet til æltetørv, der blev anvendt som brændsel i de træfattige områder.

Skovmuseets hjerte er dampsavværket, hvor den store bloksav trækkes af et lokomobil bygget af Marshall & Sons Co. i England i 1911. Lokomobilet har været brugt som trækraft for både tærskværk, tørvepresser og savværk.

Når stammer skal saves op, bliver de anbragt på den kraftige blokvogn, og så snart saven er i gang, bliver blokvognen langsomt trukket frem på skinner mod den vandretliggende klinge.



*Alle tre prinser prøvede at cykle på en væltepeter, her Felix.*



*Prins Joachim havde svært ved at holde balancen på cyklen.*



*På legepladsen prøvede Nikolai også væltepeteren.*



*Den historiske legeplads var første stop på prinsenes tur rundt i museumslandsbyen. Alle prøvede at bowle på træbanen.*



*Kun Joachim væltede kegler i sit første kast. De andre skød kuglen i grøften.*



*På legepladsen mestrede prins Joachim turen på stylder perfekt.*



*Prins Nikolai med bowlingkuglen i hånden ved banen.*



*Joachim hjalp, sin søn, Felix med at stå på stylder.*

Ikke mindst for prins Joachims to ældste sønner, Nikolai og Felix, var besøget en stor oplevelse, dels fordi de blev kørt rundt i museumslandsbyens åbne veteranbil, en 110 år gammel Brems bil, opkaldt efter fabrikant Brems, der år 1900 kørte sin første tur i sin fantastiske maskine. Bilen var bygget af en gruppe entusiaster fra Viborg.

Første stop blev den historiske legeplads, hvor alle tre prinser bl.a. prøvede at cykle på en væltepeter, gå på stylder og bovle på den lidt interimistiske træbane. Turen fortsatte i Brems bilen til Mosen, forbi savværket og frem til den smalsporede jernbane, hvor damptoget holdt klat til at fragte de tre prinser ud til udsigtspunktet ved Flyndersø.

På turen rundt på det arbejdende frilandsmuseum, gjorde man også opholdt på Kvostedgården, hvor prinserne fik en god snak med naturvejleder Karen Louise Smith. Oplevede naturformidling på den moderne måde ved hjælp af IT. Afprøvede I-phones og tilberedte bålpandekager.

Besøget i smedjen hos Villy Buhl Hansen, den gamle smedje fra Vester Kærby ved Odense, var ifølge de to små prinser en af de allerbedste oplevelser, på Hjerl Hede, under besøget. Drengene fik lov at trække den store blæsebælg og hamre på det glødende jern.

I 2005 besøgte prins Joachim første gang museet i egenskab af protektor. Dengang ytrede han ønske om, at tage børnene med ved næste besøg, så de kunne få oplevelsen med. Og det ønske blev opfyldt ved besøget her i 2010.



*Villy Buhl Hansen, i smedjen på Hjerl Hede, holdte jernet for prins Felix, da han slog på det med den store hammer. Prinserne havde det sjovt.*



*Villys hjælper i smedjen satte sin hat på hovedet af Felix, der morede sig gevaldigt.*